

ISTORIA ROMÂNILOR

Atlas comentat

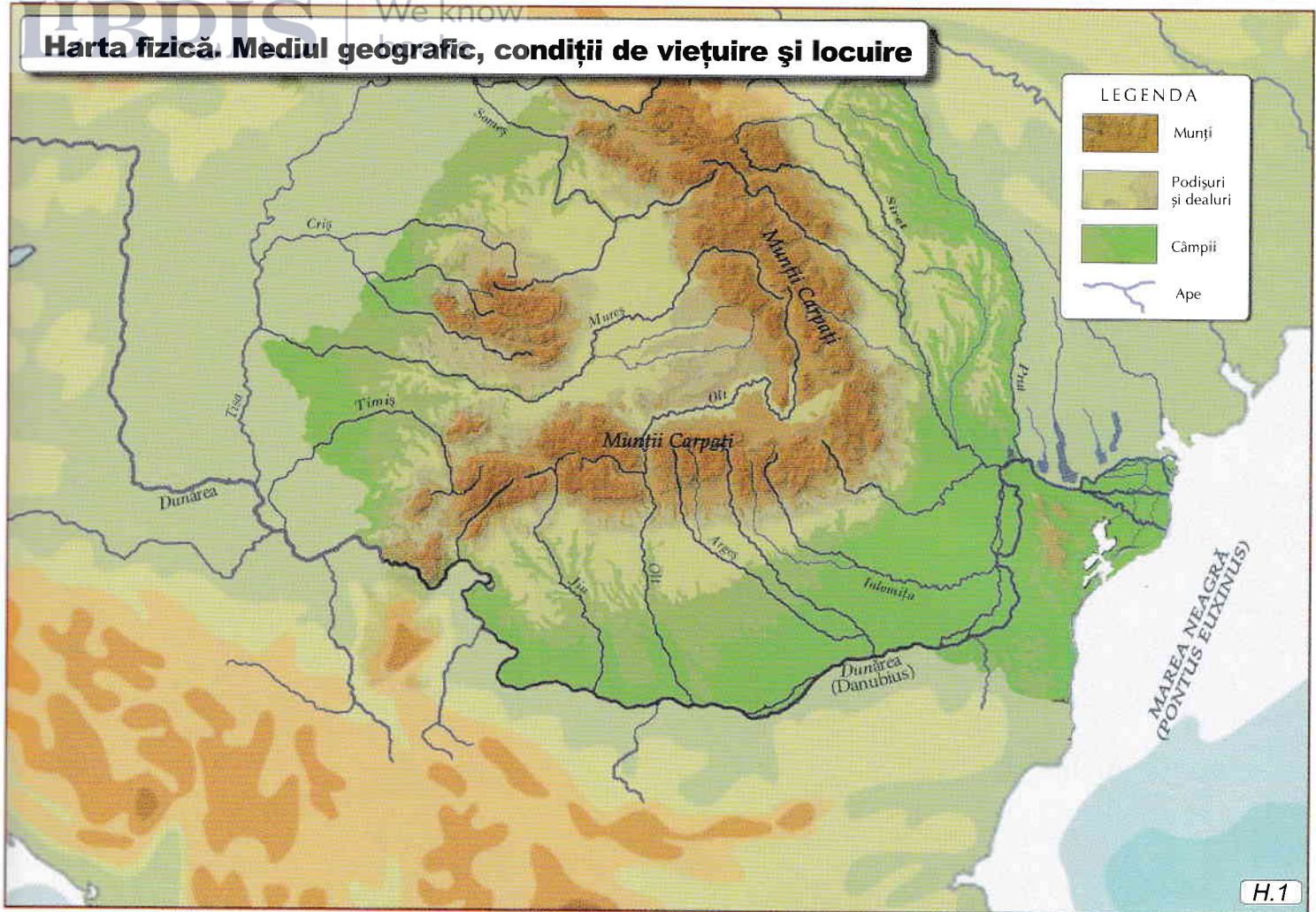
1. Antichitatea. Spațiul de locuire de la geto-daci la cucerirea romană.....	3
2. Romanitate și creștinism. Etnogeneza românească.....	10
3. Autonomia locală în spațiul românesc (secolele IX-XIII). Formarea statelor medievale românești.....	16
4. Țările Române între diplomație și confruntare (secolele XIV-XVI).....	24
5. Țările Române și „Problema orientală” (secolele XVII-XIX).....	30
6. Statul Român Modern de la proiect politic la realizare și consolidare.....	36
7. România și Europa interbelică.....	48
8. România și Europa postbelică.....	56
9. România și Europa după căderea comunismului.....	60

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

- Academia Română, (2001), *Istoria Românilor*, vol. I-IV, Editura Enciclopedică, București.
- Agrigoroaie, Ion, (2012), *Basarabia în acte diplomatice 1711-1947*, Casa Editorială Demiurg, Iași.
- Arnbruster, Adolf, (2012), *Romanitatea românilor – Istoria unei idei*, Editura Univers Enciclopedic, București.
- Barber, J.R., (1993), *Istoria Europei moderne*, Editura Lider, București.
- Bărbulescu, M., Deletant, D., Hitchins, K., Papacostea, Ș., Teodor, P., (1998), *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București.
- Berindei, Dan, (1992), *Societatea românească în vremea lui Carol I (1866-1876)*, Editura Militară, București.
- Bibescu, Martha, (2000), *Un sacrificiu regal. Ferdinand al României*, Editura Compania, București.
- Böhm, Wolfgang, Lahodynski, Otmar, (2013), *EU for YOU, Așa funcționează Uniunea Europeană*, Editura Corint, București.
- Boia, Lucian, (2013), *De ce este România altfel?*, Editura Humanitas, București.
- Brătianu, Gheorghe, (1988), *Marea Neagră*, Editura Meridiane, București.
- Bulei, Ion, (2007), *O istorie a românilor*, Editura Meronia, București.
- Conradi, Peter, (2013), *Supraviețuitorii. Monarhia la începutul secolului XXI*, Editura Corint, București.
- Cristea, Niculae, (2013), *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, ediția a II-a, Editura Cavallioti, București.
- Damean, Sorin L., (2000), *Carol I al României (1866-1881)*, Editura Paideia, București.
- Deletant, Dennis, (2006), *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București.
- Djuvara, Neagu, (2013), *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, București.
- Djuvara, Neagu, (1995), *Între Orient și Occident*, Editura Humanitas, București.
- Documente străine despre români*, (1979), Arhivele Statului, București.
- Duby, Georges, (2000), *Atlas Historique*, Larousse, Paris.
- Durandin, Catherine, (1998), *Istoria românilor*, Institutul European, Iași.
- Fontaine, Pascal, (2010), *12 lecții despre Europa*, Comisia Europeană, Bruxelles.
- Georgescu, Vlad, (1992), *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București.
- Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C., (1971), *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până în prezent*, Editura Albatros, București.
- Giurescu, Dinu C., (2006), *Falsificatorii. „Alegerile” din 1946*, Editura RAO International Publishing Comp., București.
- Giurescu, Dinu C., (2012), *Lichidatorii. România în 1947*, Editura Enciclopedică, București.
- Kinder, Hermann, Hilgemann, Werner, (2002), *Atlas de istorie mondială*, vol I-II, Enciclopedia RAO, București.
- Mușat, Mircea, (1980), *Izvoare și mărturii străine despre strămoșii poporului român*, Editura Academiei, București.
- Oncescu, Iulian, Stanciu, Ion, Ploeanu, Emanuel, (2009), *Texte și documente privind istoria modernă a românilor*, vol. I-II, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște.
- Papacostea, Șerban, (1999), *Geneza statului în evul mediu românesc*, Editura Corint, București.
- Pop, Adrian, (2010), *Originile și tipologia revoluțiilor est-europene*, Editura Enciclopedică, București.
- Pop, I.A., Năgler, (coordonatori), (2003), *Istoria Transilvaniei*, Institutul Cultural Român – Centrul de Studii Transilvane.
- Pop, I.A., (1998), *Națiunea română medievală*, Editura Fundației Culturale Române, Cluj-Napoca.
- Scurtu, I. (1996), *Regele Ferdinand (1914-1927), Activitatea politică*, Editura Garamond, București.
- Stan, Gabriel, Diță, Nicolae, (2001), *Atlas școlar. Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Xenopol, A.D., (1985), *Istoria românilor din Dacia Traiană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141920.pdf

1. ANTICHITATEA. SPAȚIUL DE LOCUIRE DE LA GETO-DACI LA CUCERIREA ROMANĂ

Harta fizică. Mediul geografic, condiții de viațuire și locuire

Teritoriul unei țări se constituie ca o parte integrantă a ființei poporului care-l locuiește.

Teritoriul ocupat de poporul român se situează în partea sud-estică a Europei Centrale, la intersecția paralelei de 45°lat. N și a meridianului de 25°lat. E. Spațiul ocupat de români se leagă de Occident – partea centrală a Europei prin fluviul Dunărea, iar prin Marea Neagră se întâlnește cu Orientul.

Teritoriul românesc se prezintă ca o unitate în diversitate, o îmbinare armonioasă, proporțională și variată între **munții**, cu creste domoale, **câmpiile** întinse și **apele**, ce se adună în cunună și se varsă în Dunărea.

Relieful României prezintă ca trăsături unitatea formelor, armonia și proporționalitatea acestora. Unitatea geografică a reliefului autohton se sprijină pe trei elemente importante: **Munții Carpați**, **Dunărea** în sectorul inferior și **Marea Neagră**, pe țărmul apusean.

Carpații formează axul central al reliefului românesc. Cu numeroase trecători, care asigură legătura economică între spațiul intracarpatic și cel extracarpatic, Carpații au fost concomitent „*pricina hotărâtoare a dezbinării politice a românilor*” atât în Antichitate, cu prilejul cuceririi romane, cât și în evoluția politică și statală a statelor medievale românești din Evul Mediu.

Condițiile de mediu au suferit modificări, de la clima mai rece și umedă, cu două milenii în urmă, către o climă temperat continentală. Schimbările petrecute în condițiile de locuire sunt naturale (depuneri de aluviuni, tocirea creștelor munților) cât și artificiale (îndiguiuri, desecări, despăduriri, urbanizare). Clima, condițiile de viațuire au permis o locuire neîntreruptă, din cele mai vechi timpuri, iar bogăția resurselor a permis o varietate a îndeletnicirilor.

Demografic, fondul străvechi rezultat ca o consecință a primei asimilări (neamul dacilor a fost asimilat de masa coloniștilor romani) constituie baza populației actuale a României.

Știați că...?

- Relieful României se împarte proporțional: Munții Carpați și Subcarpații reprezintă 34% din teritoriu, dealurile și podișurile 37% și câmpiile 29%?
- Români reprezintă în jur de 89% din componența națională a populației României?

Așa vă place Istoria?

(Marea Neagră) „a fost într-o foarte lungă perioadă a evoluției sale istorice unul dintre cele mai active centre ale traficului internațional și a fost expusă unei revărsări periodice – vorbim din punct de vedere politic – ale Mediteranei spre nord (...) o adevărată răscruce a civilizațiilor și a negoțului, dar și, din nefericire, a invaziilor și a războaielor.”

Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră*

„Foarte veche și însemnată este agricultura; am fost deci un popor de plugari. Păștoria a avut și ea, când pășunile și fânețele erau mult mai întinse, o deosebită însemnată. În afară de aceste două îndeletniciri de căpetenie, am fost podgoreni la deal, pescari la Dunărea și în bălțile ei, mineri în Munții Apuseni și în Carpați. Neconținut la Dunărea, și când am stăpânit țărmul mării și la mare, am fost corăbieri. Pe deasupra am lucrat, din timpuri străvechi, lutul, piatra, lemnul și metalele, lâna și plantele textile, am fost deci meseriași.”

C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până în prezent*

Spațiul carpato-danubiano-pontic. Triburi și așezări geto-dacice

H.2

Spațiul carpato-danubiano-pontic a găzduit din cele mai vechi timpuri un număr impresionant de triburi, care au realizat o sinteză etno-culturală. Fiecare din aceste triburi a purtat un nume fie derivat de la spațiul de locuire fie de la confrerii războinice. Această întinsă arie de locuire s-a constituit într-o punte de legătură între neamurile existente în arealul carpato-danubiano-pontic și alte seminții din răsăritul, centrul și nordul Europei.

Termenul de geto-daci se referă la toate triburile nord-tracice, care au locuit în spațiul carpato-danubiano-pontic și care vorbeau o limbă indo-europeană. Etimologic, se consideră că un număr de 160-170 de cuvinte românești sunt de origine geto-dacă. Termenii fac referire la corpul omenesc, familie, ocupații, mediu, toponimie și hidronimie.

Izvoarele istorice au desemnat, în lucrările unor scriitori greci și latini, cu denumirea de *geți* triburile din dreapta Dunării, în timp ce pe locuitorii din ținuturile centrale și vestice ale spațiului carpato-dunărean i-au numit *daci*. Împărțirea zonală, în *geți* și *daci*, apare la scriitorii antici Herodot, Strabon, Dio Cassius, Apian, Trogus Pompeius, Iordanes ș.a.

Geto-dacii erau împărțiți într-un număr mare de triburi conduse de șefi militari, numiți „basilei” (regi). Reședința, centrul de conducere tribal, era o cetate fortificată numită *dava*. Relațiile geților din zona dobrogeană cu lumea mediteraneană erau complexe, când pașnice când războinice. Aceste contacte – cu civilizația și cultura greacă, macedoneană, elenistică, romană – au contribuit la dezvoltarea societății geto-dacice. Să reținem însă particularitățile, unicitatea și originalitatea civilizației geto-dacice.

Religia geto-dacilor era *politeistă*, ei închinându-se la mai mulți zei. *Zalmoxis*, zeul suprem pe care-l adorau, era zeul pământului și al naturii. O altă zeităte la care se închinau era *Gebeleizis*, zeul cerului și al luminii. Un element demn de menționat al religiei este *credința în nemurire*. Preoțimea geto-dacă ocupa o poziție dominantă în societate, fiind deținătoarea scrierii și a cunoștințelor despre viață și lume. Marele preot deținea o poziție privilegiată, fiind principalul sfetnic și colaborator al regelui.

Treptat, în spațiul intracarpatic și cel extracarpatic, pe lângă civilizație, cultură și spiritualitate, în plan politic se petrece fenomenul numit de Nicoale Iorga: „**Prima sinteză. Regatul dacilor**”.

Așa vă place Istoria?

Herodot: „După indieni, neamul tracilor este cel mai mare... Tracii poartă multe nume, fiecare după ținutul în care locuiește.”

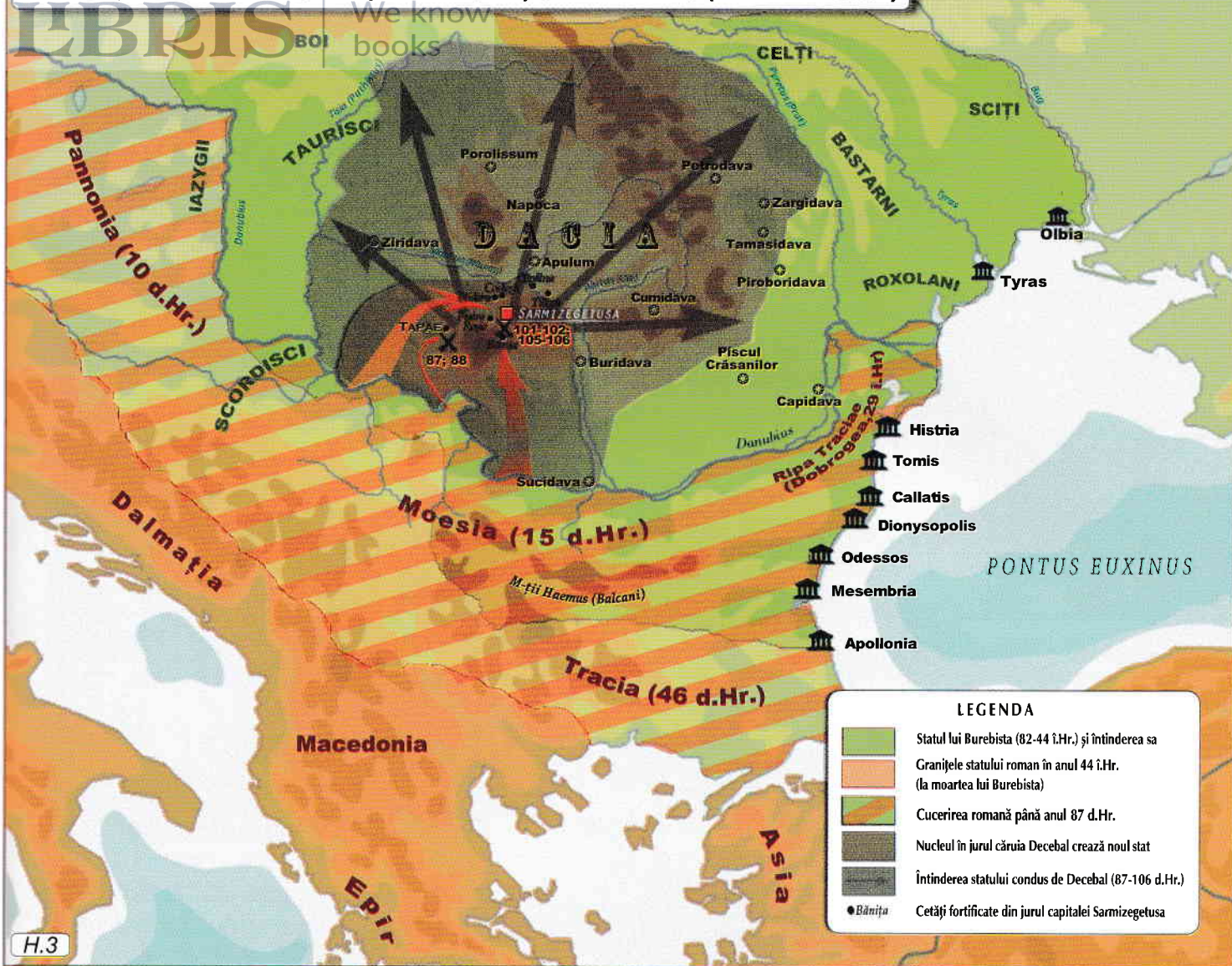
Strabon: „Dacii au aceeași limbă ca și geții.”

Dio Cassius: „Eu îi numesc daci... cum își spun ei înșiși și cum le spun romanii, măcar că știu prea bine că unii dintre greci îi numesc geți.”

Apian: „...geții de dincolo de Istru (Dunăre) pe care îi numesc daci.”

Trogus Pompeius: „Dacii sunt o mlădiță a geților.”

Dacia, de la Burebista (82-44 î.Hr.) la Decebal (87-106 d.Hr.)

Dacia ca denumire, prin care autorii Plinius cel Bătrân și Tacitus făceau referire la teritoriile nord-dunărene, apare în izvoarele latine din secolul I d.Hr. Prima mențiune a numelui *daci* apare în însemnările lui Caesar, renumit om politic și istoric roman. Principalul factor de unitate a triburilor geto-dace l-a constituit originea etnică. Alături de această comunitate etnico-lingvistică un alt factor al unificării este cel spiritual.

Burebista realizează idealul unirii triburilor geto-dace atât pe cale diplomatică cât și prin glasul armelor. Realitatea geo-politică este confirmată printr-un decret dionysopolitan. Monarhia creată de Burebista are un caracter militar. Puterea statului dacic antic a fost dată de sistemul de fortificații din Dacia, de armată și de religie, propagată prin centrul spiritual de pe Dealul Grădiștea și incintele sacre locale.

Decebal a pornit peste ani, în plan intern, o nouă acțiune de reunificare statală construind un regat ce cuprindea Transilvania, Banatul, Moldova și Subcarpații Meridionali. În plan european, Dacia se integrează material și spiritual în *lumea romană*. Integrarea politică survine în urma războaielor daco-romane, conduse de Decebal și Traian. Cei doi conducători se confruntă în luptele din 101-102 și 105-106 d. Hr. În anul 106 d. Hr., Traian cucerește Dacia pe care o transformă în **provincie romană**.

Știați că...?

- Stăpânirea lui Burebista se întindea din Moravia și Dunărea Mijlocie – în vest, până la gura Bugului – în est și din Carpații Păduroși – în nord, până la Munții Haemus (Balcani) – în sud?
- Decretul dat în cinstea lui Acornion din Dionysopolis îl numea pe Burebista „*cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei și stăpânitor peste tot ținutul de dincolo și de dincoace de fluviu*” (Dunărea)?
- „*Cel mai important război de atunci al romanilor a fost împotriva dacilor, asupra cărora, în vremea aceea, domnea Decebal*” (Dio Cassius, *Istoria romană*)?
- Chipul regelui Decebal poate fi identificat pe opt scene existente pe **Columna lui Traian**?

Așa vă place Istoria?

„Ajunzând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani.”

Strabon, *Geografia*

„Decebalus a fost după istorici cel din urmă și cel mai vestit și mai memorabil dintre regii daci. A locuit în Ardeal în regiunea Hațegului, dincolo de Poarta de Fier, în orașul numit Sarmizegetusa.”

Husztı András, *Dacia veche și nouă*

„Când a văzut Decebal că scaunul lui de domnie și toată țara sunt în mâinile dușmanului, că el însuși este în primejdie să fie luat prizonier, își curmă zilele. Capul său fu dus la Roma. În felul acesta Dacia ajunsese sub ascultarea romanilor și Traian stabili în ea orașe de coloniști.”

Dio Cassius, *Istoria romană*

Dacia romană – organizarea administrativă sub Traian (106-117 d.Hr.)

Traian organizează Dacia ca o provincie imperială, condusă de un trimis al împăratului, *legatus Augusti pro praetore*. Provincia Dacia traiană a fost întemeiată pe baza unei legi speciale. Spațiul dacic nord-dunărean era împărțit între Dacia și Moesia Inferior. Dacia cuprindea Oltenia de Vest (cu frontiera pe Jiu), Banatul și Transilvania, fără partea de sud-est și fără bazinul Ciuc și Gheorgheni. Moesia Inferior îngloba politico-administrativ și militar Muntenia, sudul Moldovei, Oltenia de est și sud-estul Transilvaniei. Teritoriile ce nu au fost incluse în provincia Dacia (o parte din Moldova și Muntenia, nord-vestul Transilvaniei) au fost populate de dacii liberi.

Știați că...?

- Integrarea Daciei s-a realizat prin administrația, armata și fiscal imperial roman?

Hadrian realizează în prima jumătate a anului 118 o reformă administrativă. Aceasta era determinată de războiul cu roxolanii și iazigii cât și de principiul fixării granițelor pe aliniamente naturale. Se constituie trei provincii diferite. Dacia Superior se prezenta ca o provincie privilegiată economic, social, militar și cultural. Era o copie a Daciei traiană fără partea de nord-est. Dacia Inferior era formată din teritoriile Moesiei Inferior aflate la nordul Dunării. Provincia Dacia Inferior avea o situație modestă economic. Dacia Porolissensis, constituită ca o regiune de graniță, prezenta o mare importanță militară.

Știați că...?

- Procesul de romanizare a cuprins trei etape: secolul I î.Hr.-I d.Hr. (contacte anterioare între civilizația romană și cea geto-dacă); 106-271 (romanizarea provinciei Dacia); 271-secolul VIII (continuarea și finalizarea procesului de romanizare), prin formarea poporului și limbii române?
- Dacia a fost apărată de legiuni și trupe auxiliare, de caste (tabere) romane dispuse de-a lungul limesului (frontieră)?

Dacia romană – reorganizarea administrativă din 117-118 (Hadrian)

Dacia romană – reorganizarea administrativă din 168-169 (Marcus Aurelius)

Marcus Aurelius decide, presat de atacurile triburilor germanice, să realizeze o mai bună apărare militară. În 168, noua organizare avea la bază concentrarea la Apulum a armatei, sub o comandă unică. Dacia Inferior se va numi Dacia Malvensis. Dacia Superior va lua numele de Dacia Apulensis. Dacia Porolissensis își păstrează denumirea și limitele teritoriale.

Așa vă place Istoria?

„În concordanță cu prevederile dreptului roman, întreg teritoriul dacic cucerit a trecut în proprietatea statului, cu regim de pământ public, de care împăratul putea dispune, potrivit prerogativelor sale... De la început, întinse terenuri au fost acordate veteranilor și coloniștilor, legiunilor și trupelor auxiliare, iar o parte a rămas în folosința populației autohtone dacice pentru care se plătea un impozit.”

D. Protase, Organizarea administrativă a teritoriului provinciei, în Istoria Românilor, vol. II.